

cal periods in the dynamics of public debt and budget deficit are identified, the causes and consequences of financial crises are determined. A fundamentally new approach to forecasting public debt and determining the safe amount of additional borrowing in accordance with safe sources of debt repayment is proposed, the choice of such sources is justified. A regression model of public debt forecast is built. In order to ensure the solvency of the state in the medium term, a system of tactical measures in the field of tax and budget policy is proposed.

Key words: debt stability of the state, debt security, public debt, budget deficit, expenditures on debt service, restructuring of Ukraine's external debt.

Надійшла до редакції 05.10.2020

DOI : 10.33274/2079-4819-2020-73-2-82-90

JEL : L83

УДК 338.48

Горіна Г. О.,
д-р екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: gorina@donnuet.edu.ua

ДІАГНОСТИКА СТАНУ ТА ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДОНЕЦЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РЕГІОНУ

UDC 338.48

Gorina G. O.,
Grand PhD in Economic
Sciences,
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: gorina@gmail.com

DIAGNOSTICS OF THE STATE AND PATTERNS OF TOURISM INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN DONETSK ECONOMIC REGION

Мета. Метою статті є виявлення тенденцій розвитку туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону на підставі проведення діагностики основних показників діяльності його суб'єктів.

Методи. З метою досягнення поставлених завдань та мети у роботі використовувалися наступні методи дослідження: системний і комплексний аналіз, порівняльні методи (для виокремлення специфічних ознак та відмінності між туристичними операторами й туристичними агентами), розрахунково-аналітичні (для визначення ключових тенденцій розвитку суб'єктів туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону), графічні й табличні методи (для наочного зображення статистичного матеріалу, візуалізації теоретичних та практичних положень).

Результати. Проведений аналіз основних показників діяльності суб'єктів туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону (туристичних операторів, туристичних агентів та суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність) дозволив виявити ключові тенденції їх розвитку, а саме: 1) суттєве зменшення як загальної кількості суб'єктів туристичної діяльності Донецького економічного регіону, так і їх кількості у Донецькій області при сталому збільшенні відповідних суб'єктів у Луганській області; 2) суттєве

© О. Г. Горіна, 2020

скорочення кількості туроператорів та туристичних агентів у Донецькій області та Донецькому економічному регіоні, на тлі суттєвого збільшення кількості туристичних агентів у Луганській області за повної відсутності на її території туристичних операторів; 3) стале збільшення ключових показників роботи суб'єктів туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону, серед яких дохід від надання туристичних послуг, кількість туристів та екскурсантів, обслугованих туроператорами та турагентами, а також середньооблікова кількість штатних працівників, що свідчить про підвищення споживчого попиту на туристичні продукти та послуги досліджуваного регіону.

Ключові слова: туристична інфраструктура, Донецький економічний регіон, туристичні оператори, туристичні агенти, екскурсійна діяльність.

Постановка проблеми. Зважаючи на значний ресурсний потенціал, Донецький економічний регіон спроможний забезпечити виконання гуманітарних, економічних та соціальних функцій, а саме підвищити рівень життя населення, збільшити частку туристичних надходжень до ВВП, надходжень від туристичної діяльності до місцевого бюджету. Формування та стале використання туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону має змогу стати інструментом розвитку і стимулювання економіки шляхом збільшення робочих місць в туристичній сфері та супутніх галузях, що у свою чергу стимулюватиме підвищення зайнятості населення і спонукатиме подолання бідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток ефективної та конкурентоспроможної туристичної інфраструктури держави, яка спроможна створити передумови для позитивних довгострокових якісних і кількісних перетворень у соціально-економічній сфері, актуалізує дослідження вітчизняних науковців у цьому напрямку. Так, К. Кривега [1], В. Кошарний [2], О. Музиченко-Козловська [3] приділяють увагу теоретичному підґрунтя дослідження туристичної інфраструктури, а саме уточненню та конкретизації термінів, дослідження існуючих характеристик поняття «туристична інфраструктура». В. Дружиніна, О. Залуніна [4] здійснюють оцінку туристичної інфраструктури за результатами аналізу основних показників ринку туризму. Проблеми інфраструктурного забезпечення регіональних ринків туристичних послуг як ключової компоненти розвитку туристичної галузі на регіональному

та державному рівнях досліджують у своїй праці Г. Горіна, О. Чернега, Г. Богатирьова, Н. Іванова, О. Романуха, О. Ніколайчук [5]. Н. Бошота, В. Папп [6] досліджують основи комплексного управління інфраструктурою туризму в регіоні, визначають принципи стратегічного управління її розвитком, виокремлюють і структурують чинники і умови розвитку регіональної інфраструктури як цілісної системи. Разом з тим наявні наукові дослідження оминають питання діагностики стану розвитку суб'єктів туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону, що є актуальним у світлі підвищення рівня атрактивності регіонального і національного туризму, визначення статичних та динамічних ефектів, які впливають на темпи та параметри економічного зростання. Усе це обумовлює своєчасність теми обраного дослідження й поставленого наукового завдання.

Мета статті. Метою статті є виявлення тенденцій розвитку туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону на підставі проведення діагностики основних показників діяльності його суб'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із Законом України «Про туризм» [7] суб'єктами, що здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність (суб'єктами туристичної діяльності), є «... юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, курортного, спортивного, розважального та іншого обслуговування) чи здійснюють посередницьку діяльність із надання характерних та супутніх послуг».

Згідно із Законом України «Про туризм» до суб'єктів туристичної діяльності України відносять: «туристичних операторів (туроператорів); туристичних агентів (турагентів); інших суб'єктів підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг; гідів-перекладачів, екскурсоводів, спортивних інструкторів, провідників та інші фахівців туристичного супроводу — фізичних осіб, які проводять діяльність, пов'язану з туристичним супроводом, крім осіб, які працюють на відповідних посадах підприємств, установ, організацій, яким належать чи які обслуговують об'єкти відвідування; фізичних осіб, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування тощо» [7].

Діагностику стану туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону доцільно розпочати з дослідження суб'єктів туристичної діяльності. У межах поточного дослідження суб'єктами туристичної діяльності будуть виступати виключно туристичні оператори, туристичні агенти та суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність. У якості періоду дослідження пропонується обрати 2015–2019 рр.

Стан туристичної інфраструктури за аналізований період характеризується від'ємною тенденцією, а саме, суттєвим зменшенням як загальної кількості суб'єктів туристичної діяльності Донецького економічного регіону з 305 до 142 одиниць (53,44 %), так і їх кількості у Донецькій області на 198 одиниць, що склало 67,35 %. Проте збільшилась кількість суб'єктів туристичної діяльності за Луганською областю на 35 одиниць (318,18 %) (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка загальної кількості суб'єктів туристичної діяльності Донецького економічного регіону (розроблено автором за даними [8–12, інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях])

Більш детальний та розгорнутий аналіз розвитку туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону доцільно провести, проаналізувавши динаміку кількості туроператорів, турагентів та суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність. При цьому необхідно чітко розмежувати поняття суб'єктів туристичної діяльності, які відіграють центральну роль у формуванні та наданні комплексного туристського продукту — туристичних операторів та туристич-

них агентств, оскільки їх ототожнювання є помилковим з огляду на різну специфіку впровадження туристичної діяльності та виконуваних ними функцій на ринку стосовно споживачів.

Згідно із Законом України «Про туризм» [7] туристичні оператори (туроператори) — «...юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реаліза-

ція та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг і які в установленому порядку отримали ліцензію на туроператорську діяльність».

Згідно із Законом України «Про туризм» [7] туристичні агенти (турагенти) — юридичні особи, створені згідно із законодавством України, а також фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної

діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг.

Поділ суб'єктів туристичної діяльності на туроператорів та турагентів відбувається за правовим статусом, видом діяльності, характером наданих послуг, відношенням до створення та реалізації туристичного продукту [13]. Систематизація термінологічного апарату, даних практичної діяльності та законодавчої бази надає можливість визначити специфічні ознаки туристичних операторів та туристичних агентів (табл. 1).

Таблиця 1

Специфічні ознаки та відмінності між туристичними операторами та туристичними агентами [13]

Ознака	Туристичний оператор	Туристичний агент
Правовий статус	Юридична особа	Юридична особа, фізична особа
Вид економічної діяльності згідно з ДК 009:2010	79.12 Діяльність туристичних операторів	79.11 Діяльність туристичних агентств
Вид діяльності згідно із Законом України «Про туризм»	Туроператорська діяльність, турагентська діяльність	Турагентська діяльність
Вид діяльності згідно з IRTS 2008	7912 Діяльність з організації та формування турів, що реалізуються через туристичні агентства або безпосередньо туристичними операторами	7911 Діяльність агентств, які переважно здійснюють продаж туристичних, екскурсійних, транспортних і готельних послуг населенню і комерційним клієнтам
Перелік надаваних послуг згідно з СКП-2011	79.12.11 Послуги туристичних операторів з організування та складання турів 79.12.12 Послуги адміністраторів турів	79.11.1 Послуги туристичних агентств із бронювання транспортних засобів 79.11.2 Послуги туристичних агентств із бронювання місць у засобах тимчасового розміщування, круїзів і турів із повним обслуговуванням
Форма обліку	Автоматизована, журнальна або спрощена форма	Спрощена форма
Мінімальний розмір фінансового забезпечення	Має становити суму, еквівалентну не менше ніж 20000 євро	Має становити суму, еквівалентну не менше ніж 2000 євро
Відношення до створення та реалізації туристичного продукту	Комбінування, формування, реалізація туристичного продукту	Реалізація туристичного продукту
Формування доходу (прибутку)	Різниця між ціною реалізації комплексного туристичного продукту (туру) та вартістю його окремих елементів — туристичних товарів та послуг, наданих іншими суб'єктами туристичної діяльності, а також витратами, задіяними на його комбінування та комплектацію	Комісійна винагорода за посередницьку діяльність з реалізації комплексного туристичного продукту
Маркетингові комунікації	Переважно делегуються туристичним агентствам	Здійснюються безпосередньо

Чітка систематизація теоретичного апарату дозволяє зробити обґрунтовані висновки щодо практичної діяльності описаних суб'єктів, а також визначити їх задіяність у формування та розвиток туристичної інфраструктури.

У 2015–2019 рр. спостерігалось суттєве скорочення кількості туроператорів та туристичних агентів у Донецькій області та Донецькому економічному регіоні на тлі суттєвого збільшення кількості туристичних агентів у Луганській області за повної відсутності на її території туристичних операторів. Так, кількість туроператорів за аналізований період у Донецькій області

скоротилась на 14 одиниць (з 17 у 2015 р. до 3 у 2019 р.), що склало 82,35 %. Оскільки Луганська область взагалі не представлена діючими туроператорами, то наведені данні цілком актуальні і для інфраструктури Донецького економічного регіону у цілому. Кількість турагентів скоротилась як у Донецькій області, так і у Донецькому економічному регіоні на 67,15 % та 53,13 % відповідно. Інфраструктура Донецького економічного регіону практично не представлена суб'єктами, що здійснюють екскурсійну діяльність. Так, їх кількість по регіонах у 2015 р. складала 0 одиниць, збільшившись у 2019 р. до 4 одиниці (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка кількості суб'єктів туристичної діяльності Донецького економічного регіону (розроблено автором за даними [8–12]), інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Область/регіон	2015	2016	2017	2018	2019	абсолютне відхилення до 2015 р.	відносне відхилення до 2015 р.
Туроператори							
Донецька обл.	17	14	-	6	3	-14	-82,35
Луганська обл.	-	-	-	-	-	-	-
Донецький економічний регіон	17	14	-	6	3	-14	-82,35
Турагенти							
Донецька обл.	277	308	42	86	91	-186	-67,15
Луганська обл.	11	19	17	28	44	33	300
Донецький економічний регіон	288	327	59	114	135	-153	-53,13
Суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність							
Донецька обл.	-	-	-	1	2	2	-
Луганська обл.	-	-	-	1	2	2	-
Донецький економічний регіон	-	-	-	2	4	4	-

Разом з тим від'ємну тенденцію кількості суб'єктів туристичної діяльності Донецького економічного регіону у 2015–2019 рр. супроводжує позитивна динаміка усіх аналізованих показників їх роботи. Так, незважаючи на зменшення кількості суб'єктів туристичної діяльності, збільшився дохід від надання туристичних послуг, кількість туристів та екскурсантів, обслугованих туроператорами та турагентами, а також зросла середньооблікова кількість штатних пра-

цівників. Доход від надання туристичних послуг в цілому по регіону підвищився на 11384,4 тис. грн (48,25 %): несуттєво збільшився у Донецькій області — на 232,9 тис. грн (1,02 %) та істотно у Луганській області 11151,5 тис. грн (1358,12 %). Позитивна тенденція відбилась і на середньообліковій кількості штатних працівників суб'єктів туристичної діяльності. Так, у цілому по Донецькому економічному регіону кількість працівників збільшилась на 179 осіб

(331,48 %), по Донецькій області — на 134 особи (362,16 %), по Луганській області на 45 осіб (264,71 %). Показник кількості туристів та екскурсантів, обслугованих туроператорами та турагентами, також зазнав позитивних змін, поступово збільшуючись, досяг у 2019 р., у Донецькому економічно-

му регіоні 43310 осіб, які переважно були обслуговані у Донецькій області (32930 осіб). Найбільші темпи приросту кількості туристів та екскурсантів, обслугованих туроператорами та турагентами за аналізований період, зафіксовані у Луганській області — 1005,43 % (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка показників роботи суб'єктів туристичної діяльності Донецького економічного регіону (розроблено автором за даними [8–12]), інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Область/регіон	2015	2016	2017	2018	2019	абсолютне відхилення до 2015 р.	відносне відхилення до 2015 р.
Середньооблікова кількість штатних працівників суб'єктів туристичної діяльності, осіб							
Донецька обл.	37	87	73	93	171	134	362,16
Луганська обл.	17	27	22	29	62	45	264,71
Донецький економічний регіон	54	114	95	122	233	179	331,48
Доход від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів), тис. грн							
Донецька обл.	22773,9	99465,9	74810,6	45414,5	23006,8	232,9	1,02
Луганська обл.	821,1	1704,9	2803,6	7461	11972,6	11151,5	1358,12
Донецький економічний регіон	23595	101170,8	77614,2	52875,5	34979,4	11384,4	48,25
Кількість туристів та екскурсантів, обслугованих туроператорами та турагентами, осіб							
Донецька обл.	3297	10874	9231	28425	32930	29633	898,79
Луганська обл.	939	1896	2087	6261	10380	9441	1005,43
Донецький економічний регіон	4236	12770	11318	34686	43310	39074	922,43

Проведена діагностика стану розвитку суб'єктів туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону дає змогу стверджувати, що, незважаючи на політичну нестабільність у державі, а також наявність військового конфлікту, відбувається підвищення туристичної активності громадян України на аналізованій території, що супроводжується стриманою тенденцією збільшення кількості суб'єктів туристичної інфраструктури, а також активізацією їх діяльності

Висновки. Проведення діагностики основних показників діяльності суб'єктів туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону (туристичних опера-

торів, туристичних агентів та суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність) дозволило виявити ключові тенденції їх розвитку, а саме: 1) суттєве зменшення як загальної кількості суб'єктів туристичної діяльності Донецького економічного регіону, так і їх кількості у Донецькій області при сталому збільшенні відповідних суб'єктів у Луганській області; 2) суттєве скорочення кількості туроператорів та туристичних агентів у Донецькій області та Донецькому економічному регіоні на тлі суттєвого збільшення кількості туристичних агентів у Луганській області за повної відсутності на її території туристичних операторів; 3) стає збільшен-

ня ключових показників роботи суб'єктів туристичної інфраструктури Донецького економічного регіону, серед яких доход від надання туристичних послуг, кількість туристів та екскурсантів, обслугованих туроператорами та турагентами, а також середньооблікова кількість штатних працівників, що свідчить про підвищення споживчого попиту на туристичні продукти та послуги досліджуваного регіону.

Залучення великої кількості суб'єктів туристичної інфраструктури у створення комплексного туристичного продукту актуалізує та обґрунтовує необхідність комплексного дослідження усіх груп підприємств інфраструктури туризму, а саме підприємств, які безпосередньо виробляють туристичні послуги й обслуговують туристів та подорожуючих (продуцентів туристичних послуг). Це актуалізує подальші дослідження у напрямку аналізу готельної та транспортної інфраструктури, інфраструктури культурних і креативних індустрій Донецького економічного регіону.

Список літератури

1. Кривега К. В. Туристична інфраструктура: поняття та складові. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2005. Вип. 21. С. 118–124.
2. Кошарний В. О. Загальна характеристика поняття «туристична інфраструктура». Молодий вчений. 2016. № 4 (31). С. 96–99.
3. Музиченко-Козловська О. В. Розвиток туристичної інфраструктури — визначальний чинник туристичної привабливості території. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2011. № 714. С. 229–237.
4. Дружиніна В. В., Залуніна О. М. Оцінка стану туристичної інфраструктури з урахуванням особливостей розвитку регіону. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 10 (2). С. 37–41.
5. Інфраструктура регіональних ринків туристичних послуг : монографія / Г. О. Горіна та ін. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов,

2019. 145 с. URL: <http://elibrary.donnuet.edu.ua/1373/> (дата звернення 18.11.2020).

6. Бошота Н. В., Папп В. В. Туристична інфраструктура та її роль у розвитку туризму в регіоні. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2017. Вип. 2 (50). С. 117–122.

7. Про туризм : Закон України від 15.09.95 №325/95-ВР. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (дата звернення 20.11.2020).

8. Статистичний збірник «Колективні засоби розміщування в Україні у 2019 році». Київ : Державна служба статистики України, 2020. 151 с.

9. Статистичний збірник «Колективні засоби розміщування в Україні у 2018 році». Київ : Державна служба статистики України, 2019. 150 с.

10. Статистичний збірник «Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році». Київ : Державна служба статистики України, 2018. 142 с.

11. Статистичний бюлетень «Колективні засоби розміщування в Україні у 2016 році». Київ : Державна служба статистики України, 2017. 200 с.

12. Статистичний бюлетень «Колективні засоби розміщування в Україні у 2015 році». Київ : Державна служба статистики України, 2016. 200 с.

13. Горіна Г. О. Ринок туристичних послуг: управління розвитком в умовах просторової поляризації : монографія. Кривий Ріг : ФОП Чернявський Д. О., 2016. 305 с.

References

1. Kryveha, K. V. (2005). *Turystychna infrastruktura: poniattia ta skladovi* [Tourist infrastructure: the concept and components]. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii* [Humanities Bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy], no. 21, pp. 118–124.
2. Kosharnyi, V. O. (2016). *Zahalna kharakterystyka poniattia "turystychna infrastruktura"* [General description of the concept of 'tourism infrastructure']. *Molodyi vchenyi* [Young Scientist], no. 4 (31), pp. 96–99.

3. Muzychenko-Kozlovska, O. V. (2011). *Rozvytok turystychnoi infrastruktury — vyznachalnyi chynnyk turystychnoi pryvabyvosti terytorii* [The development of tourist infrastructure is the key factor of territory tourist attractiveness]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu 'Lvivska politekhnika'* [Bulletin of Lviv Polytechnic National University], no. 714, pp. 229–237.
4. Druzhynina, V. V. & Zalunina, O. M. (2015). *Otsinka stanuturystychnoi infrastruktury z urakhuvanniam osoblyvostei rozvytku rehionu* [Evaluation of tourism infrastructure taking into account features of regional development]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu* [Scientific Bulletin of Kherson State University], no. 10 (2), pp. 37–41.
5. Gorina, G. O., Cherneha, O. B., Bohatyrova, H. A., Zinchenko, O. A., Ivanova, N. S., Romanukha, O. M., Nikolaichuk, O. A. (2019). *Infrastruktura rehionalnykh rynkiv turystychnykh posluh* [Infrastructure of regional markets of tourist services]. Kryvyi Rih, Kozlov Publ., 145 p.
6. Boshota, N. V. & Papp, V. V. (2017). *Turystychna infrastruktura ta yii rol u rozvytku turyzmu v rehioni* [Tourist infrastructure and its role in tourism development in the region]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu* [Scientific Bulletin of Uzhhorod national university], no. 2 (50), pp. 117–122.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), The Law of Ukraine «On tourism», Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (Accessed 20 November 2020).
8. State Statistics Service of Ukraine (2020). *Statystychnyi zbirnyk «Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2019 rotsi»* [Statistical collection “Collective means of accommodation in Ukraine in 2019”]. Kyiv, 151 p.
9. State Statistics Service of Ukraine (2019). *Statystychnyi zbirnyk «Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2018 rotsi»* [Statistical collection “Collective means of accommodation in Ukraine in 2018”]. Kyiv, 150 p.
10. State Statistics Service of Ukraine (2018). *Statystychnyi zbirnyk «Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2017 rotsi»* [Statistical collection “Collective means of accommodation in Ukraine in 2017”]. Kyiv, 142 p.
11. State Statistics Service of Ukraine (2017). *Statystychnyi biuleten «Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2016 rotsi»* [Statistical bulletin “Collective means of accommodation in Ukraine in 2016”]. Kyiv, 200 p.
12. State Statistics Service of Ukraine (2016). *Statystychnyi biuleten «Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2015 rotsi»* [Statistical bulletin “Collective means of accommodation in Ukraine in 2015”]. Kyiv, 200 p.
13. Gorina, G. O. (2016). *Rynok turystychnykh posluh: upravlinnia rozvytkom v umovakh prostorovoi poliaryzatsii* [Tourism services market: development management in terms of spatial polarization]. Kryvyi Rih, Cherniavskyi Publ., 305 p.

Objective. *The objective of the article is to identify the tourism infrastructure development trends in Donetsk economic region on the basis of diagnostics of its subjects' main activities indicators.*

Methods. *To achieve the set tasks and goals, the following research methods are applied in the work: systematic and complex analysis, comparative methods (to highlight specific features and differences between tourist operators and travel agents), computational and analytical (to determine the key development trends of the tourist infrastructure subjects of the Donetsk economic region), graphic and tabular methods (for visualization of statistical material, visualization of theoretical and practical provisions).*

Results. *The analysis of the main indicators of the tourist infrastructure subjects' activities of Donetsk economic region (tourist operators, travel agents and subjects carrying out excursion activities) makes it possible to identify key trends in their development, namely: 1) a significant decrease in both the total number of tourism entities in the Donetsk economic region and their*

number in the Donetsk region, with a constant increase in the corresponding entities in Luhansk region; 2) a significant reduction of tour operators and travel agents' number in Donetsk region and Donetsk economic region, against the background of a significant increase of travel agents' number in Luhansk region, with the complete absence of tour operators on its territory; 3) a constant increase in key performance indicators of the tourism infrastructure subjects of Donetsk economic region, including income from the provision of tourism services, the number of tourists and sightseers served by tour operators and travel agents, as well as the average number of full-time employees, which indicates an increase in region consumer demand for tourism products and services.

Key words: *tourism infrastructure, Donetsk economic region, tourist operators, travel agents, excursion activities.*

Надійшла до редакції 05.10.2020